

BELSŐ IDEGENFORGALOM

EGYIK IDEGENFORGALMI SZAKEMBERÜNK szellemes megjegyzése szerint az idegenforgalom ugyanolyan természetű mint az arany. Ha a viszonyok akár politikai, akár gazdasági vonatkozásban bizonytalanná válnak, vagy teljesen eltűnik, vagy oda menekül, ahol a viszonylagos legnagyobb biztonság: található.

Hogy ez a megállapítás mennyire helytálló, kitűnik a kontinentális idegenforgalomnak utóbbi években bekövetkezett módosulásaiból. Az 1935. évi olasz-abesszin válság óta állandósult nemzetközi feszültség világszerte károsan hatott az idegenforgalom kialakulására s ha ehhez még hozzászámítjuk azokat az utasforgalmi és valutáris nehézségeket, amelyek a háborús- és kényszergazdálkodási jelleget öltő újabb közgazdasági irányok alkalmazása révén bekövetkeztek, s ha számításba vesszük azokat a lelki okokat is, amelyek egyrészt az állandósult háborús pszichózis, másrészt a világnézeti szempontok kihangsúlyozása révén a nemzetek egymásközötti érintkezésében — szimpátia és antipátia formájában — kitermelődtek, akkor fogalmat alkothatunk azokról a súlyos nehézségekről, amelyekkel az idegenforgalom a közelmúltban kénytelen volt megküzdeni. Ezek a nehézségek azóta sem múltak el, sőt fokozódásukkal — a nemzetközi helyzet további kiéleződése révén — a jövőben is még jó ideig számolnunk kell.

A nyugtalan európai helyzetben idegenforgalni viszonyainknak kedvezőtlen alakulását maga a statisztika is igazolja. A nemzetközi szempontból legnyugtalanabbnak tekinthető 1938. év folyamán Európaszerte hanyatlott a külső idegenforgalom. Legjelentősebb volt ez a hanyatlás természetesen a válság által leginkább érintett Közép-Európában, minek következtében főleg Ausztriában és Csehszlovákiában az idegenforgalom jóformán teljesen megszűnt, de úgyszintén Svájcban is 10, Nagy-Britanniában 11, Lengyelországban 6, Portugáliában 17, Jugoszláviában 5, Bulgáriában pedig 8%-kal hanyatlott a külföldi utasok arányszáma. Ám ugyanakkor a kevésbé veszélyeztetett északi országokban — Svédországban, Norvégiában, Észtországban és Finnországban — 3—19%-kal emelkedett a külső idegenforgalom, ami tényleg igazolja az idegenforgalom aranyelméletéről vallott nézet helyességét. Ehhez jött most az európai nagyhatalmak világrengető

háborúja, amely a külső idegenforgalmat úgyszólván teljesen megbénította.

Ily körülmények között a sokévszázados múltra visszatekintő nyugateurópai vendéglátóipar nem nyugodhatott bele a viszonyok hátrányos alakulásába s az államhatalommal karöltve, széles alapokon kiépített új idegenforgalmi politika indításához kezdett. Felismerték annak az elvnek érvényét és helyességét, hogy a vendéglátóiparba fektetett súlyos milliókat és évszázados beruházásokat nem lehet mindenkorra a nemzetközi események szeszélyének kiszolgáltatni, hanem kellő előrelátással oda kell hatni, hogy abban az esetben, ha a külpolitikai viszonyok folytán a külső idegenforgalom elapad, pótolni lehessen a szervesen kiépített és megszervezett belső idegenforgalommal.

Ez az elv, a politikai jellegre tekintet nélkül, a nyugati államokban ma már általánosan elfogadottnak, sőt intézményesítettnek tekinthető. A nagy francia tarifális kedvezmények éppen úgy ezt a célt szolgálták, mint a belső forgalmat fokozni hivatott olasz és német tömegmozgalmi szervek, amelyek egyre nagyobb mennyiségben kapcsolták be a hazai lakosság alsóbb rétegeit is az utasforgalom és üdülés kedvezményébe. Ezeknek az előrelátó, nagy hozzáértéssel és jelentős állami támogatással megvalósított intézkedéseknek köszönhető az, hogy az említett országokban egyre fokozódott a belső forgalom, amely — az érintett iparágakat tekintve sokszor nemcsak pótolni, de felülmúlni is képes a külföldi forgalomból régebben befolyt bevételeket. Legjellemzőbb volt ez Ausztria esetében, ahol a múlt év első kilenc hónapjában a külföldi látogatók száma 45%-kal hanyatlott, de ugyanekkor a határon belül való forgalom 54%-kal emelkedett. De emelkedett ugyanekkor magában a Németbirodalomban, Svájcban, Franciaországban és Nagy-Britanniában is.

E megfontolások tették tehát indokolttá a magyar idegenforgalmi politika számára is, hogy a múlttal ellentétben különös gondot fordítson a belföldi utasforgalom kifejlesztésére. Nem arról van tehát szó, hogy egész idegenforgalmunkat ebbe az irányba állítsuk át és a jövőben most már ne is törekedjünk a külföldi forgalom fejlesztésére, hanem arról, hogy a viszonyok javulásáig a külföldiek kényszerű és nemzetközi okokból bekövetkezett elmaradását a belföldi forgalom fejlesztésével igyekezzünk pótolni. Ezáltal nemcsak függetlenítjük idegenforgalmunkat a nemzetközi esetlegességektől s így szilárd bázist teremtünk számára hazai talajon, hanem a magyar társadalom és a vállalkozó tőke figyelmét is ráirányítjuk e problémára és ekként oly idegenforgalmat teremthetünk, amelyet a nemzetközi kapcsolatok megállapodásának idejében külföldi vonatkozásban is tudunk majd hasznosítani.

Hogy erre az új idegenforgalmi politikára Magyarországon milyen nagy szükség van, azt az idevonatkozó adatokkal tudjuk legjobban igazolni. 1927-től 1938-ig idegenforgalmunk mérlege 237-7 millió passzívát tüntetett fel, s voltak évek (1927, 1929, 1930 és 1931), mikor az évi különbség meghaladta a 30 millió pengőt. Ez a magas arányszám csak a nemzetközi krízis kiéleződésével, vagyis 1935-től kezdve esett át jelentősebb módosuláson, mikor is az évi passzíva összege 6.6—11.2 millió összegre zsugorodott.

Év	A külföldiek kiadásai Magyarországon	Magyarok kiadásai külföldön	Magyarok többköltekezése a külföldön
1927	8·3 millió	40·5 millió	32·2 millió
1928	21·5 „	44·0 „	22·5 „
1929	22·8 „	56·0 „	34·0 „
1930	27·5 „	60·2 „	32·7 „
1931	26·3 „	57·5 „	31·2 „
1932	18·5 „	32·4 „	13·9 „
1933	22·7 „	44·9 „	22·2 „
1934	25·9 „	39·7 „	13·8 „
1935	31·0 „	37·6 „	6·6 „
1936	35·9 „	45·3 „	9·4 „
1937	38·3 „	49·5 „	11·2 „
1938	28·8 „	36·8 „	8·0 „

Amit tehát a magyar sajtó, propaganda és hazafias társadalmi egyesületeink hosszú éveken át nem tudtak közös erőfeszítéseikkel elérni, azt, máról-holnapra megvalósította a nemzetközi válság. Csökkent a külföldre utazók száma s ezzel szemben a belföldi utasforgalom jelentősen emelkedett. Főleg tapasztalható volt ez tavaly nyáron, mikor a cseh krízis már erősen kezdte éreztetni hatását, de még inkább megfigyelhető volt az év végén és az idei év elején, mikor az ország megnagyobbodása következtében pl. az április és május hónapokban tartott Nemzetközi Vásár belföldi látogatóinak száma közel 70%-kal emelkedett. Az elmúlt tizennyolc hónapban tehát hazánk belső idegenforgalma kedvezően alakult, „a budapesti mintegy hatodrésszel, a legtöbb vidéki városé ennél valamelyest kisebb mértékben és csupán a Balaton forgalma csökkent — az is csupán a tartózkodási idő tekintetében — az augusztusi rossz időjárás következtében. A belföldi idegenforgalom emelkedése Budapest és a balatoni fürdőhelyek idegenforgalmi iparát a külföldiek elmaradásából eredő kárért némileg kárpótolta, a többi helyen pedig a külföldiek elmaradását szinte teljesen kiegyenlítette Magyarországnak a külföldi idegenforgalomból eredő bevételei az 1937. évi 38.3 millió pengőről 28.8 millió pengőre csökkentek, de mert a magyaroknak 1937-ben 49.5 millió pengőt kitevő külföldi kiadása ennél nagyobb összeggel, becslésszerűen mintegy 36.8 millió pengőre csökkent, idegenforgalmi mérlegünk az elmúlt év folyamán újabb javulást mutatott.

Természetes, hogy a bekövetkezett események folytán idegenforgalmunk összetétele és iránya is megváltozott. Kihatott ez a változás nemcsak a belföldi utasforgalom emelkedésére, de a hozzánk érkező külföldiek százalékára és nemzetiségére is éppen úgy, mint az elszakított területekről érkezők részvételére. A múlt év májusában az Eucharisztikus Kongresszus nagy látványosságainak és utazási kedvezményeinek ellenére a külföldi forgalom visszaesése 21%-os volt, s ez a csökkenés októberig bezárólag 33, 29, 28, 25 és 40%-kal volt nagyobb, mint az 1937. év megfelelő hónapjaiban. November és december folyamán a budapesti idegenforgalom már valamivel kedvezőbb irányt vett és a régi külföldiek forgalma is csupán 18—19%-kal csökkent. Ezt és az elcsatolt területek forgalmának visszaesését azonban a belföldi idegenforgalom emelkedése ebben a két hónapban már teljesen kiegyenlítette, úgyhogy Budapest szállodáinak és penzióinak teljes idegenforgalma 1938 novemberében és decemberében mind az érkezettek száma, mind pedig tartózkodásuk tekintetében meghaladta az előző évi mértéket. De ez a javulás az 1939. év első harmadában még tovább tartott, mert pl. „a budapesti szállodákban és penziókban megszállott idegenek száma — külföldiek és belföldiek összesen — 79.100 volt, tehát 18%-kal több az előző évi 66.800-nál és 23%-kal több a külföldiek idegenforgalma szempontjából legkedvezőbb 1937. évinél... Az összes idegenek által itt töltött éjszakák száma 261.900 tett ki, vagyis 17%-kal többet az 1938. évi és 22%-kal többet az 1937. évinél. Ez az eredmény a legkedvezőbb, amelyet ebben az időszakban valaha is elérte és jelentősen — 20%-kal — nagyobb, mint az eddig legkedvezőbb 1928. évben“.¹

¹ A Magyar Gazdaságkutató Intézet jelentése Magyarország idegenforgalmáról 1939. évi első harmadában, 3. oldal.

A fent érintett változásoktól függetlenül a magyar idegenforgalom összetételében azonban más módosulások is bekövetkeztek. Ugyanakkor, amikor a régi külföldiek csoportjába tartozó utasok száma további 7%-os csökkenésen esett keresztül, s mikor e változás az elszakított országrészekkel kapcsolatban is érezhetővé vált, a belső forgalom tovább emelkedett, s például csupán Kassáról az év első négy hónapjában 2100-an érkeztek a fővárosi szállodákba. A Budapestre irányuló idegenforgalomban az érkezettek száma 43, a tartózkodási ideje tekintetében pedig 41%-os emelkedés volt tapasztalható, s ha ebből az összegből levonjuk az ország megnagyobbodásából adódó aránylagos adatokat, akkor is az idegenforgalom emelkedése 20%-os javulást mutat.

Sajnálatos és nemzeti szempontból feltétlenül, káros jelenség ellenben az, hogy a külföldi idegenforgalom hanyatlása mellett az elszakított területekről csonka hazánkba utazók száma megapadt. Bár számításba kell vennünk, hogy a Felvidék magyarlakta része és Kárpátalja területének visszacsatolása következtében az említett helyekről érkező utasok nagy hányada most már a belföldi forgalomban szerepel, azonban a múlt év első háromnegyedében 11, utolsó negyedében pedig 49%-os a hanyatlás, s ez mégis oly jelenség, amelyre kötelességünk figyelmet fordítani. 1928-tól 1938-ig a Nyugat-Magyarországról érkezők száma 239-ről 142-re; a Felvidékről érkezőké 14.197-ről 12.334-re; a Jugoszláviából érkezőké 7065-ről 4363-ra; az Erdélyből jöttéké 16.228-ról 9609-re és a Fiúméből érkezettek száma 237-ről 211-re csökkent, vagyis az elszakított területekről érkezők aránya a jelzett időpontban 37.966-ról 26.659-re apadt. Tíz-éves távlatban az elmúlt év mutatta a leggyengébb eredményt, s bár amint láttuk, az elmúlt esztendő első három negyedében is, de főleg a negyedikben az elszakított területiek arányszáma jelentősen csökkent, ez a hanyatlás sajnos az idén is tovább tartott, mert az 1939. év első negyedében további 14.1%-kal hanyatlott a forgalom, dacára annak, hogy az elmúlt év hasonló időszakához képest például a Romániából érkező utasok aránya 1.2%-kal növekedett.

A helyzet tehát a következő:

Időszak	Az összes érkezettek közül % jött		
	Csonka-Magyarországból	Elcsatolt területekről	Egyéb külföldről
1928 I—IV.	65.0	14.7	20.3
1929 „	63.0	15.2	21.8
1930 „	61.3	15.7	23.0
1931 „	57.6	14.8	27.6
1932 „	60.1	15.8	24.1
1933 „	52.4	15.7	31.9
1934 „	54.3	14.5	31.2
1935 „	51.1	14.3	34.6
1936 „	47.1	13.8	39.1
1937 „	46.9	14.2	38.9
1938 „	52.9	12.9	34.2
1939 „	63.9	9.4	26.7

Érdekes, hogy az elmúlt 16 hónapban a háborús feszültséggel járó gazdasági bizonytalanság következtében az utasok jellege is módosulást szenvedett. Csökkent az egyéni utazások száma, ugyanakkor

emelkedett a társasutazásokkal érkezők csoportja. Míg 1938 első négy hónapjában a csoportutazók száma a külföldiek kategóriájában és budapesti viszonylatban csak 4%-ot tett ki, addig ez a szám az 1939. év első négy hónapjában már 10% felé emelkedett, s ugyanekkor a luxus és I. osztályú szállodák forgalma csökkent a II. és III. osztályúak javára. — „A jóminőségű szállodáknak... kedvezőtlenebb kihasználtsága az oka annak — mondja a Gazdaságkutató Intézet jelentése, — hogy a közvéleményben, amelyet elsősorban ezen nagy szállodák véleménye befolyásol, az a hiedelem terjedt el, mintha idegenforgalmunk óriási mértékben csökkent volna, holott... a ikevésfcbé jó minőségűekésem lényegesen kedvezőtlenebb, mint 1937-ben.“ A helyzet persze a háború kitérése óta ezen a téren is módosult.

Ily körülmények között idegenforgalmunk megóvása és fejlesztése érdekében a belső forgalom szempontjai látszanak előtérbe nyomulni és ezért mindenkép indokoltnak is látszik az a program, amelyet illetékes szerveink e célból összeállítottak és hazai forgalmunk fokozása céljából kidolgoztak.

„A legelső feladat az, —mondotta Hallóssy István — hogy a hazai idegenforgalmi iparokban fekvő tőkék rentabilitását biztosítsuk I... Minden eszközzel fel kell tehát emelni különösen a magyar vidéki idegenforgalmi iparok szintjét is arra a fokra, amelyre a főváros és néhány vidéki hely már elérkezett... A tatarozásra és investícióra megfelelő szerény kamatozású különleges kölcsönt kell biztosítani... Szükség lesz az idegenforgalmi közigazgatásnak olyirányú kiépítésére, hogy a köztisztaság, az egészségügyi berendezések szintje és az árszínvonal méltányos alakulása tekintetében országszerte központilag és azonos elvek szerint irányított ellenőrzés gyakoroltassék. Behatóan foglalkozni kell továbbá a rendkívül rövid magyar nyaralási szezon meghosszabbításával olyként, hogy az elő- és utószezonban is legalább 75%-kal, „foglalt üzemekkel“ számolhassanak a vendéglátóiparok. Ez azonban csak akkor érhető el, ha az azt igénybevenni kívánó utastömegek ugyanabban az időben szabadságot is kapnak. Külön feladat a magyar téli szezon ... továbbá rendkívül fontos probléma az utazási tarifáknak olyan természetű revíziója, amely figyelembe veszi a külföldön már bekövetkezett változásokat és a megnagyobbodott Magyarország hosszabb távolságait és turisztikai helyeink vonzási körzetét, különösen pedig azt, hogy a különböző kedvezmények értéke az egymással való versengés folytán utastermelő hatását el ne veszítse. Külön kell foglalkoznunk az ú. n. hétvégi üdülési szabadságnak tarifapolitikai alátámasztásával. Hatalmas és újszerű feladat: az itthon való utazás örömeinek a magyar közönség körében való tervszerű propagandája. Nem hiányozhat ebből: a rendes és a keskeny film, a rádió, a kultúregyesületek előadásai és a különböző társadalmi körök megmozdulásai, mint amilyen pl. a Baross Női Tabor zászlóbontása volt az itthon való nyaralás érdekében.“¹ De mindezekon kívül szükséges még: a magyar sajtó beállítása a belföldi forgalom fokozásába, az általános és népszerű sportoknak a belső vándorlási forgalommal való összekapcsolása, a visszacsatolt területek turisztikai berendezésének kifejlesztése, a vidéki városok idegenforgalmi hivatalainak központi kiépítése, a vidéki törvényhatóságok idegenforgalmi költségvetésének felemelése és adminisztrációjának szakszerű megszervezése, a vidéki szállodaiparnak és vidéki gyógyfürdőknek országos szervezetbe való tömörítése, a nyaralásra alkalmas magyar falvak további megszervezése az e feladatot mintaszerűen betöltő Országos Magyar Vendégforgalmi Szövetség által, budapesti székhellyel az egész magyar területet felölelő közös propagandairóda felállítása. De emellett nélkülözhetetlen a honismeret érdekében az Idegenforgalmi Hivatal által

¹ Hallóssy István: A megnövekedett Magyarország idegenforgalmi feladatai. (Nemzeti Újság 1939. május 28.)

olyan szuggesztíók gyakorlása, hogy az egyesületi, sport, társadalmi és pedagógiai szempontok a magyar idegenforgalom érdekeivel is egybekapcsolhatók legyenek. Ezért szükséges az ország legnevezetesebb történelmi, földrajzi, mezőgazdasági, gyáripari, művészeti stb. stb. helyeinek külön utazási programútókba és körutakba illesztése és a már említett szervek bevonása. De ezzel kapcsolatban halaszthatatlannak látszik a munkás- és gazdautaztatások megszervezése, majd a kereseti viszonyok javultával e rétegek üdülésének biztosítása is, úgyszintén az idegenforgalmi szempontból jelentős magyar vidékek felkarolása és kiépítése, — helyrajzi múzeumok, kiállítások, kongresszusok stb. útján — hogy így az utasforgalom az ország minden részében aránylagos legyen és annak áldásaiban a főváros mellett a magyar vidék is részesülhessen.

Habár e gazdag programban valóban benne foglaltatik a magyar idegenforgalom minden aktuális és gyors megoldást igénylő problémája, e tervek mégis némi kiegészítésre szorulnak. Az egész állami, társadalmi és politikai életben egyre nagyobb helyet foglaló nemzeti és népi szempontok ugyanis megkívánják, hogy a ma annyira átütő nemzeti összetartozás gondolatát is idegenforgalmi politikánk alapelvei közé iktassuk. Az utódállamokban élő és a világon szétszórt magyarság hazai utazásainak megszervezése nemcsak nemzeti szempontból, hanem gazdasági vonatkozásban is igen nagy jelentőségű s hogy ez az adottság ma még mennyire nincs kihasználva, azt bizonyítják a külföldi magyar szervezetek részéről egyre gyakrabban felmerülő kérelmek és panaszok, amelyek valamennyien a hazai utazások megkönnyítésére irányulnak, de amelyek teljesítése elé pillanatnyilag még valutáris nehézségek emelkednek. A Magyarok Világszövetségének munkáját a helyes és nemzeti értelemben megszervezett magyar idegenforgalmi politika van hivatva tehát kiegészíteni olyként, hogy, mihelyt a béke helyreállításával a személyforgalom is a régi normális keretek között helyreáll, — minél nagyobb tömegek számára tegye lehetővé az anyaországgal való érintkezést, de főleg azon külföldön is munkássorban élő magyarok számára, akik a hivatalos árfolyamon váltott drága utazási jegyet nem tudják megváltani s így kénytelenek hazalátogatási tervükről lemondani.

Társadalmunk, de talán hivatalos köreink sem ismerték fel eddig az idegenforgalom fejlesztésének valódi nemzetpolitikai és közgazdasági jelentőségét. A számok pedig azt bizonyítják, hogy nemzetgazdaságunknak ezt a jelentékeny forrását a nagy világválság közepette sem szabad még elhanyagolnunk.

PONGRÁCZ KÁLMÁN